

**ИЗВЕСТИЯ НА ИНСТИТУТА
ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ**

ТОМ XXXIII

**РУСИЯ МЕЖДУ ЗАПАДА И ИЗТОКА
ПОЛИТИКА И ДИПЛОМАЦИЯ**

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
INSTITUTE FOR HISTORICAL STUDIES

PROCEEDING OF INSTITUTE
FOR HISTORICAL STUDIES

VOLUME XXXIII

**RUSSIA BETWEEN WEST AND EAST
POLICY AND DIPLOMACY**

Joint Research Project Papers
Institute for Historical Studies, Bulgarian Academy of Sciences,
Institute of Russian History, Russian Academy of Sciences

Sofia, 2016

БОЛГАРСКАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
ИНСТИТУТ ИСТОРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ИЗВЕСТИЯ ИНСТИТУТА ИСТОРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ XXXIII

**РОССИЯ МЕЖДУ ЗАПАДОМ И ВОСТОКОМ
ПОЛИТИКА И ДИПЛОМАТИЯ**

Материалы совместного научного проекта
Института исторических исследований Болгарской Академии Наук
и Института российской истории Российской Академии Наук

София, 2016

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

ИЗВЕСТИЯ НА ИНСТИТУТА ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

ТОМ XXXIII

РУСИЯ МЕЖДУ ЗАПАДА И ИЗТОКА
ПОЛИТИКА И ДИПЛОМАЦИЯ

Материали от съвместен научен проект на
Института за исторически изследвания към БАН
и Института за руска история към РАН

София, 2016

Материалите, включени в сборника „Русия между Запада и Изтока. Политика и дипломация“, са резултат от изпълнението на втория етап от международния научен проект на Института за исторически изследвания към БАН и Института за руска история към РАН „Русия между Запада и Изтока“, приключил през 2014 г. Студиите и статиите на учените от двата института разглеждат сложните взаимоотношения на Русия/СССР с държавите от Европа, Азия и Америка в периода от XVII до началото на XXI век, както и проблемите на културното и духовно общуване между Русия и българите. Те предлагат на българския читател нови теми и нови интерпретации на познати проблеми, разработени на базата на нови източници и на последните достижения на българската и чуждата историография.

Редакционна колегия

доц. д.и.н. Тамара Стоилова
(ръководител на проекта от българска страна)

доц. д-р Петя Димитрова
главен н.с. д.и.н. Фаина Новик
(ръководител на проекта от руска страна)

водещ н.с. д.и.н. Нина Бистрова

Editorial board

Assoc. Prof. DSc Tamara Stoilova
(Head of the Project from the Bulgarian side)

Assoc. Prof. Dr Petya Dimitrova
Prof. DSc Faina Novik
(Head of the Project from the Russian side)

Prof. DSc Nina Bystrova

Научни рецензенти

проф. д-р Илияна Марчева
доц. д-р Дарина Григорова

Peer Reviewers

Prof. Dr Iliyana Marcheva
Assoc. Prof. Dr Darina Grigorova

© Институт за исторически изследвания към БАН, 2016

© Виолина Атанасова, Витка Тошкова, Вячеслав Сафронов, Геннадий Санин, Елена Кострикова, Елена Кудрявцева, Ирина Хормач, Луиза Ревякина, Максим Анисимов, Мария Бълхова, Надежда Аурова, Нина Бистрова, Олга Агеева, Петя Димитрова, Тамара Стоилова, Татяна Волокитина, Фаина Новик, 2016

ISSN 2367-5187

СЪДЪРЖАНИЕ

РУСИЯ XVII–XVIII ВЕК: МЕЖДУ ГЕОПОЛИТИКАТА И ДИПЛОМАЦИЯТА

Генадий Санин. Пьотр Иванович Потьомкин и Константин Мачехнин – два типа руски дипломати от втората половина на XVII век	11
Максим Анисимов. Русия и Прусия през 40-те – 50-те години на XVIII век: геополитически сблъсък	30
Олга Агеева. Турското тържествено посолство в Русия през 1740–1742 г.: към историята на източния дипломатически етикет	44
Тамара Стоилова. Яков Булгаков – руски посланик в Константинопол (1781–1789)	65

РУСИЯ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА НА XX ВЕК

Нина Бистрова. Съветска Русия на „дипломатическия фронт“ през последната година на Първата световна война	97
Вячеслав Сафронов. Въпросът за продажбата на Северен Сахалин на Япония през 1923 г.	122
Петя Димитрова. Сигурност или съветизация, локален конфликт или епизод от голямата война? (Съветско-финландската война 1939–1940 през погледа на двама български дипломати)	128
Витка Тошкова. СССР и САЩ: проекти за следвоенното устройство на България 1942–1945	157
Ирина Хормач. Италия в „плана Маршал“ и позицията на СССР	165
Фаина Новик. Съветският съюз и Берлинската криза. 1958–1963 г.	191
Луиза Ревякина. Руската федерация и постсъветска Централна Азия. 1991–2014	232

РУСИЯ, БЪЛГАРИЯ И БАЛКАНИТЕ: КУЛТУРНО И ДУХОВНО ОБЩУВАНЕ

- Елена Кудрявцева.** Палестинският списък на Светия Синод
и църковните връзки на Русия със Сърбия и българските земи 273
- Надежда Аурова.** Руско-турската война 1828–1829 г. в писма,
дневници и спомени на участници в нея 287
- Елена Кострикова.** Русите в България по времето на Първата
балканска война 309
- Татяна Волокитина.** В лабиринта на националната политика.
Съветският фактор и проблемът с мюсюлманското население
в България (40-те – 60-те години на XX век) 336
- Мария Бълхова.** Руската православна църква и Българската
Православна църква през втората половина на XX век 372
- Виолина Атанасова.** Културно-пропагандната дейност на
социалистическите страни в Индия 382

СОДЕРЖАНИЕ

РОССИЯ В XVII–XVIII ВВ.: МЕЖДУ ГЕОПОЛИТИКОЙ И ДИПЛОМАТИЕЙ

Геннадий Санин. Пётр Иванович Потёмкин и Константин Мачехнин –
два типа российских дипломатов 2-й половины XVII века 11

Максим Анисимов. Россия и Пруссия в 40–50-е гг. XVIII века:
геополитическое столкновение 30

Ольга Агеева. Турецкое торжественное посольство в Россию
1740–1742 гг.: к истории восточного дипломатического этикета 44

Тамара Стоилова. Яков Булгаков – посланник России в
Константинополе (1781–1789) 65

РОССИЯ И ВЫЗОВЫ XX ВЕКА

Нина Быстрова. Советская Россия на «дипломатическом фронте»
в последний год Первой мировой войны 97

Вячеслав Сафронов. Вопрос о продаже Северного Сахалина
Японии в 1923 г. 122

Петя Димитрова. Безопасность или советизация, локальный конфликт
или эпизод большой войны? (Советско-финляндская война 1939–1940 гг.
в представлении двух болгарских дипломатов) 128

Витка Тошкова. СССР и США: проекты послевоенного устройства
Болгарии, 1942–1945 157

Ирина Хормач. Италия в «плане Маршалла» и позиция СССР 165

Фаина Новик. Советский Союз и Берлинский кризис. 1958–1963 гг. 191

Луиза Ревякина. Российская федерация и постсоветская
Центральная Азия. 1991–2014 232

**РОССИЯ, БОЛГАРИЯ И БАЛКАНЫ:
КУЛЬТУРНОЕ И ДУХОВНОЕ ОБЩЕНИЕ**

Елена Кудрявцева. Палестинский список Святейшего Синода и церковные связи России с Сербией и болгарскими землями	273
Надежда Аурова. Русско-турецкая война 1828–1829 гг. в письмах, дневниках и воспоминаниях ее участников	287
Елена Кострикова. Русские в Болгарии в период Первой балканской войны	309
Татьяна Волокитина. В лабиринте национальной политики. Советский фактор и проблема мусульманского населения в Болгарии (40-е – 60-е годы XX века)	336
Мария Бълхова. Русская православная церковь и Болгарская православная церковь во второй половине XX века	372
Виолина Атанасова. Культурно-пропагандистская деятельность социалистических стран в Индии	382

CONTENTS

RUSSIA DURING THE 17th – 18th CENTURY: BETWEEN GEOPOLITICS AND DIPLOMACY

Gennadyi Sanin. Piotr Ivanovich Potemkin and Konstantin Machehnin –
Two Types of Russian Diplomats from the Second Half of the 17th Century 11

Maxim Anisimov. Russia and Prussia during the 40–50's of the 18th Century:
Geopolitical Confrontation 30

Olga Ageeva. The Turkish Ceremonial Delegation in Russia during
1740–1742: about the History of the Oriental Diplomatic Etiquette 44

Tamara Stoilova. Jacov Bulgakov – a Russian Ambassador in
Constantinople (1781–1789) 65

RUSSIA AND THE CHALLENGES OF THE 20th CENTURY

Nina Bystrova. Soviet Russia on the 'Diplomatic Front' during the
Last Year of World War I 97

Vyacheslav Safronov. The Issue of the Sale of Northern Sakhalin
to Japan in 1923 122

Petya Dimitrova. Security or Sovietization, Local Conflict or an Episode
of the Great War? (Soviet-Finnish War 1939–1940 through the Eyes
of Two Bulgarian Diplomats) 128

Vitka Toshkova. USSR and USA: Projects about Bulgaria's Post-War
State System, 1942–1945 157

Irina Khormach. Italy in the Marshall Plan and the Position of the USSR 165

Faina Novik. The Soviet Union and the Berlin Crisis, 1958–1963 191

Luiza Revyakina. The Russian Federation and Post-Soviet Central Asia.
1991–2014 232

**RUSSIA, BULGARIA AND THE BALKANS:
CULTURAL AND SPIRITUAL COMMUNICATION**

Elena Kudryavtseva. The Palestinian List of the Holy Synod and Russia's Ecclesiastical Relations with Serbia and the Bulgarian Lands	273
Nadezhda Aurova. The Russo-Turkish War 1828–1829 in Letters, Diaries and Memories of Its Participants	287
Elena Kostrikova. The Russians in Bulgaria during the First Balkan War	309
Tatyana Volokitina. In the Labyrinth of National Policy. The Soviet Factor and the Issue of the Muslim Population in Bulgaria (The 40-60's of the 20th century)	336
Maria Bylhova. Russian Orthodox Church and Bulgarian Orthodox Church in the Second Half of the 20th Century	372
Violina Atanasova. The Cultural-Propaganda Movement of the Socialist Countries in India	382